DOMSTOLENS DOM (andra avdelningen)
den 7 september 2004 *

I mål C-1/03,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 234 EG,

som framställts av Cour d'appel de Bruxelles (Belgien), genom beslut av den 3 december 2002, som inkom till domstolen den 3 januari 2003, i brottmålet mot:

Paul Van de Walle,

Daniel Laurent,

och

Thierry Mersch

och

* Rättegångsspråk: franska.

Texaco Belgium SA,

meddelar

DOMSTOLEN (andra avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden C.W.A. Timmermans samt domarna J.-P. Puissochet (referent), R. Schintgen, F. Macken och N. Colneric,

generaladvokat: J. Kokott,
justitiesekreterare: R. Grass,

med beaktande av det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgivits av:

— P. Van de Walle, D. Laurent och Texaco Belgium SA, genom M. Mahieu, avocat,

— T. Mersch, genom O. Klees, avocat,

— Région de Bruxelles-Capitale, genom E. Gillet, L. Levi och P. Boucquey, avocats,

— Europeiska gemenskapernas kommission, genom F. Simonetti et M. Konstantinidis, båda i egenskap av ombud,

och efter att den 29 januari 2004 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Denna begäran om förhandsavgörande gäller tolkningen av artikel 1 a, b och c i rådets direktiv 75/442/EEG av den 15 juli 1975 om avfall (EGT L 194, s. 39; svensk specialutgåva, område 15, volym 1, s. 238), i dess lydelse enligt rådets direktiv 91/156/EEG av den 18 mars 1991 (EGT L 78, s. 32; svensk specialutgåva, område 15, volym 10, s. 66) (nedan kallat direktiv 75/442).

2 Denna begäran har framställts inom ramen för brottmål mot Paul Van de Walle, Daniel Laurent och Thierry Mersch, vilka är företagsledare i bolaget Texaco Belgium SA (nedan kallat Texaco), samt mot Texaco självt (nedan tillsammans kallade Paul Van de Walle m.fl.). Dessa personer har på grund av ett oavsett utsläpp av kolväten från en bensinstation som tillhör Texaco åtalats för att ha underlåtit att omhänderta avfall.

Tillämpliga bestämmelser

De gemenskapsrättsliga bestämmelserna

3 I artikel 1 i direktiv 75/442 föreskrivs följande:

"I detta direktiv används följande beteckningar med de betydelser som här anges:

a) Avfall: varje föremål, ämne eller substans som ingår i de kategorier som anges i bilaga 1 och som innehavaren gör sig av med eller avser eller är skyldig att göra sig av med.

...

b) Producent: var och en som bedriver en verksamhet som ger upphov till avfall ('ursprunglig producent') och var och en som genom förbehandling, blandning eller andra förfaranden ändrar avfallets art eller sammansättning.

c) Innehavare: avfallsproducenten eller den fysiska eller juridiska person som innehar avfallet.

..."

4 I bilaga 1 till direktiv 75/442, med titeln "Avfallskategorier", upptas i punkt Q 4 "[m]aterial som spillts ut, förlorats eller utsatts för någon annan olyckshändelse, inklusive material, utrustning o.d. som förorenats på grund av olyckshändelsen", i punkt Q 14 "[v]aror som innehavaren inte längre har användning för (t.ex. utgallrat material från jordbruk, hushåll, kontor, handel och affärsverksamhet etc.)" och i punkt Q 15 "[f]örorenade material, ämnen och produkter som uppkommit som resultat av marksanering".

5 Enligt artikel 4 andra stycket i direktiv 75/442 "[skall] medlemsstaterna vidta de åtgärder som krävs för att förbjuda övergivande, dumpning och okontrollerat bortskaffande av avfall".

6 I artikel 8 i direktiv 75/442 föreskrivs att medlemsstaterna skall vidta de åtgärder som krävs för att säkerställa att varje innehavare av avfall antingen överlåter det till en privat eller offentlig insamlare eller till ett företag som återvinner eller bortskaffar avfallet eller att denna innehavare själv vidtar dessa åtgärder.

7 I artikel 15 i direktiv 75/442 föreskrivs följande:

"I enlighet med principen 'förorenaren betalar' skall kostnaden för bortskaffande av avfall belasta

— den innehavare som låter en insamlare eller ett företag som avses i artikel 9 hantera avfallet, och/eller

— de tidigare innehavarna eller tillverkaren av den produkt från vilken avfallet härrör."

De nationella bestämmelserna

8 I artikel 2.1 i beslut av huvudstadsregionen Bryssels råd av den 7 mars 1991 om förebyggande och hantering av avfall (*Moniteur Belge* av den 23 april 1991, nedan

kallat beslutet av den 7 mars 1991) definieras avfall som "en substans eller ett föremål som innehavaren gör sig av med eller som han avser eller är skyldig att göra sig av med".

9 I bilaga I till detta beslut räknas ett flertal avfallskategorier upp. Punkten Q 4 avser "material som spillts ut, förlorats eller utsatts för någon annan olyckshändelse, inklusive material, utrustning o.d. som förorenats på grund av olyckshändelsen", punkten Q 7 "ämnen som inte längre har tillfredsställande prestanda" och punkten Q 12 "material som förorenats".

10 I bilaga III till beslutet, med rubriken "Beståndsdelar som gör att avfall skall klassificeras som farligt avfall", finns punkten C 51, som avser "kolväten och deras syre-, kväve- och/eller svavelföreningar som inte tagits upp på annan plats i denna bilaga".

11 I artikel 8 i beslutet föreskrivs följande:

"Det är förbjudet att lämna avfall på en offentlig eller enskild plats utanför de anläggningar som har erhållit tillstånd av den behöriga myndigheten för detta ändamål eller utan att följa bestämmelserna om bortskaffande av avfall."

12 I artikel 10 i beslutet föreskrivs följande:

"Den som producerar eller innehar avfall är skyldig att bortskaffa det eller se till att det bortskaffas i enlighet med bestämmelserna i detta beslut på ett sådant sätt att de negativa verkningarna för marken, växter, djur, luften och vattnet begränsas och, generellt, utan att skada varken miljön eller människors hälsa.

Styrelsen [för huvudstadsregionen Bryssel] skall tillse att kostnaden för bortskaffande av avfall belastar den avfallsinnehavare som överlämnar avfallet till en anläggning för bortskaffande eller de tidigare innehavarna eller tillverkaren av den produkt från vilken avfallet härrör."

13 I artikel 22 i beslutet föreskrivs straffrättsliga påföljder för den som överger sitt eget eller andras avfall, i strid med reglerna i artikel 8 i nämnda beslut.

Tvisten vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

14 Huvudstadsregionen Bryssel äger en fastighet på nummer 132, avenue du Pont de Luttre i Bryssel (Belgien), som den höll på att renovera för att där inrätta ett center för socialhjälp. Den 18 januari 1993 fick renoveringsarbetena avbrytas till följd av att man hade upptäckt att det i i fastighetens källare hade läckt in vatten mättat med kolväten som kom från den vägg som skiljde denna fastighet från grannfastigheten, som ligger på nummer 134 på samma gata, där det vid denna tidpunkt fanns en Texaco-bensinstation.

15 Denna bensinstation hade varit föremål för ett kommersiellt hyresavtal mellan Texaco och lokalinnehavaren. Stationen drevs sedan år 1988 av en föreståndare enligt ett "driftavtal", i vilket föreskrevs att tomten, byggnaden, utrustning och inventarier skulle ställas till föreståndarens förfogande av Texaco. Föreståndaren drev bensinstationen för egen räkning, men han hade inte rätt att företa några ändringar i lokalen utan föregående skriftligt tillstånd från Texaco. Detta bolag levererade petroleumprodukter till bensinstationen och behöll dessutom kontrollen över bokföringen och lagren.

16 Efter upptäckten av kolväteläckaget, som berodde på brister i bensinstationens lageranläggningar, ansåg Texaco att det inte var möjligt att fortsätta driften av denna och beslutade, med åberopande av att föreståndaren hade begått ett allvarligt fel, att säga upp driftavtalet i april 1993. Bolaget sade därefter upp hyresavtalet i juni 1993.

17 Texaco uppgav att det inte var ansvarigt, men lät ändå utföra saneringsarbeten av marken och bytte ut en del av de lageranläggningar som hade orsakat läckaget av kolväten. Bolaget vidtog inte längre några åtgärder efter maj 1994. Huvudstadsregionen Bryssel ansåg att saneringen inte hade avslutats och finansierade de övriga återställningsåtgärder som den ansåg vara nödvändiga för genomförandet av sitt byggnadsprojekt.

18 Eftersom Texacos agerande föreföll kunna utgöra brott mot beslutet av den 7 mars 1991, i synnerhet mot artiklarna 8, 10 och 22 i detsamma, väckte åklagaren åtal vid Tribunal correctionnel de Bruxelles mot Paul Van de Walle (verkställande direktör för Texaco), Daniel Laurent och Thierry Mersch (arbetstagare i företagsledande ställning i detta bolag) samt mot Texaco i egenskap av juridisk person.

Huvudstadsregionen Bryssel biträdde åtalet som målsägande. Genom dom av den 20 juni 2001 frikände Tribunal correctionnel de tilltalade, friade Texaco från misstankar och fastslog att den saknade behörighet att pröva målsägandens yrkande.

19 Åklagaren och målsäganden överklagade denna dom till Cour d'appel de Bruxelles.

20 Cour d'appel ansåg att det i artikel 22 i beslutet av den 7 mars 1991 föreskrivs straffrättsliga påföljder för underlåtelse att följa de skyldigheter som anges i artikel 8 i nämnda beslut och inte för åsidosättande av bestämmelserna i artikel 10 i detsamma. Cour d'appel ansåg således att de tilltalades agerande måste anses utgöra ett övergivande av avfall i den mening som avses i artikel 8 i beslutet för att de straffrättsliga påföljderna i artikel 22 i beslutet skall bli tillämpliga. Den påpekade att Texaco inte hade gjort sig av med sitt avfall genom att leverera petroleumprodukter till bensinstationen och att varken den levererade bensinen eller de tankar som fortfarande var nedgrävda i marken efter bolagets saneringsarbeten kunde utgöra avfall i den mening som avses i artikel 2.1 i beslutet av den 7 mars 1991, det vill säga "en substans eller ett föremål som innehavaren gör sig av med eller som han avser eller är skyldig att göra sig av med".

21 Däremot var Cour d'appel osäker på huruvida ett underliggande jordlager som förorenats till följd av ett oavsiktligt utsläpp av kolväten kunde anses utgöra ett avfall och angav att den tvivlade på att denna klassificering var möjlig så länge som den berörda jorden inte hade grävts upp och behandlats. Den påpekade även att uppfattningarna i doktrinen gick isär beträffande frågan huruvida man kan likställa ett övergivande av avfall med ett oavsiktligt utsläpp av en produkt som förorenar marken.

22 Cour d'appel erinrade om att definitionen av avfall i artikel 2.1 i beslutet av den 7 mars 1991 är ordagrant hämtad från direktiv 75/442 och att bilagan till detta beslut, i vilken avfallskategorierna räknas upp, har samma lydelse som bilagan till direktiv 75/442. Därefter beslutade Cour d'appel att vilandeförklara målet och ställa följande tolkningsfrågor till domstolen:

"1) Skall artikel 1 a i rådets direktiv 75/442 ..., där begreppet avfall definieras som 'varje föremål, ämne eller substans ... som innehavaren gör sig av med ... eller är skyldig att göra sig av med enligt gällande nationell lagstiftning', och artikel 1 b och 1 c i samma direktiv, där producent av avfall definieras som 'var och en som bedriver en verksamhet som ger upphov till avfall (ursprunglig producent) och var och en som genom förbehandling, blandning eller andra förfaranden ändrar avfallets art eller sammansättning' och innehavare av avfall som 'avfallsproducenten eller den fysiska eller juridiska person som innehar avfallet', tolkas så, att de är tillämpliga på ett oljeföretag som producerar kolväten som det säljer till föreståndaren för en av företagets bensinstationer inom ramen för ett självständigt driftavtal som inte innebär att föreståndaren står i något som helst beroendeförhållande till oljeföretaget, när dessa kolväten tränger in i marken så att mark och grundvatten förorenas?

2) Skall det anses att den rättsliga kvalificeringen av avfall i den mening som avses i ovannämnda bestämmelser endast är tillämplig om den på detta sätt förorenade marken först har grävts upp?"

Tolkningsfrågorna

23 Cour d'appel har ställt dessa två frågor, vilka skall prövas tillsammans, för att få klarhet i för det första huruvida oavsiktligt utspillda kolväten som har orsakat en förorening av mark och grundvatten kan anses utgöra avfall i den mening som avses i artikel 1 a i direktiv 75/442 och huruvida mark som förorenats på ett sådant sätt kan klassificeras som avfall i nämnda bestämmelses mening, även när denna mark inte har grävts upp. För det andra önskar Cour d'appel få klarhet i huruvida — under sådana omständigheter som dem i målet vid denna domstol — det oljeföretag som levererar till bensinstationen kan betraktas som producent eller innehavare av eventuellt avfall i den mening som avses i artikel 1 b och c i nämnda direktiv.

Yttranden som har inkommit till domstolen

24 Huvudstadsregionen Bryssel anser att Texaco motsvarar definitionen av "innehavare av avfall", eftersom detta bolag innehade kolvätena från början, levererade dem till bensinstationen, utövade en noggrann kontroll över dennas verksamhet och pumpade upp grundvatten för att rengöra den förorenade marken.

25 Kolväten upphör inte att klassificeras som avfall förrän bensinstationen gör sig av med dem av någon anledning, vid vilken tidpunkt de blir avfall, även för det företag (som till exempel Texaco) som har producerat och levererat dem.

26 Ett oljeföretag som har producerat och sålt produkter som blir avfall skall således betraktas som innehavare av avfall i den mening som avses i direktiv 75/442, under förutsättning att företaget har tillgång till platsen där avfallet befinner sig eller en beslutanderätt över hur företagets kunds verksamhet bedrivs eller en kontroll över de anläggningar där produkten lagras vilka är orsak till utsläpp i mark och grundvatten. I synnerhet skall ett oljeföretag som faktiskt har hanterat en del av detta avfall anses vara avfallsinnehavare.

27 När det gäller de kolväten som är i fråga i målet vid den nationella domstolen, som har läckt ut från bensinstationens tankar, har producenten eller innehavaren av dessa kolväten gjort sig av med dem. Dessa kolväten omfattas särskilt av punkten Q 4 i bilaga I till direktiv 75/442 och de utgör dessutom farligt avfall. De skall således anses vara avfall i den mening som avses i detta direktiv.

28 Marken som förorenats av dessa kolväten skall också anses utgöra avfall. Detta framgår såväl av lydelsen av punkterna Q 5, Q 12 och Q 13 i nämnda bilaga som av skyldigheten för innehavaren av dessa substanser att göra sig av med dem.

29 En sådan skyldighet följer bland annat av de mål rörande skydd för människors hälsa och miljön som uppställs i direktiv 75/442. Dessa mål uppnås inte om innehavaren eller producenten av avfallet inte är skyldig att göra sig av med förorenad mark eller om denna person endast gräver ned förorenat material i marken.

30 Enligt Paul Van de Walle m.fl. lämnade Texaco ifrån sig petroleumprodukter som var felfria när de såldes till bensinstationen, och denna transaktion kan inte anses utgöra produktion av avfall eller ge uttryck för en avsikt att göra sig av med avfall.

31 Paul Van de Walle m.fl. har anfört att gemenskapslagstiftaren har definierat avfall som varje substans som "innehavaren gör sig av med eller som han avser eller är skyldig att göra sig av med". Lagstiftaren har således velat inkludera ett subjektivt rekvisit utöver det objektiva rekvisitet (det vill säga att ett avfall upptas i en katalog på grundval av dess giftighetsgrad), genom att endast avse fall där innehavaren vidtar åtgärder för att göra sig av med avfallet, eller har en avsikt eller en skyldighet att göra detta, antingen genom bortskaffande eller genom återvinning.

32 Det som är speciellt för målet vid den nationella domstolen är att varken Texaco eller föreståndaren för bensinstationen kände till eller var medvetna om att kolvätena hade läckt ut från tankarna och trängt in i marken i omgivningarna. Under dessa omständigheter går det inte att identifiera några åtgärder för att göra sig av med dessa substanser, och inte heller någon avsikt eller skyldighet att göra detta.

33 Texaco förelades dessutom inte att sanera fastigheten förrän i januari 1993, det vill säga efter upptäckten av kolväteutsläppet. Detta föreläggande, som enligt Paul Van de Walle m.fl. var godtyckligt, borde ha riktats till den som drev bensinstationen, eftersom denne i egenskap av självständig föreståndare borde ha ansetts vara den enda personen med skyldighet att göra sig av med dessa substanser. Texaco har för övrigt hela tiden framhållit att bolagets saneringsarbeten utfördes "utan erkännande av någon förpliktelse".

34 När det gäller den gemenskapsrättsliga innebörden av begreppen producent och innehavare av avfall, har Paul Van de Walle m.fl. gjort gällande att lydelsen av tolkningsfrågorna och skälen i beslutet om att begära förhandsavgörande ger intrycket av att Cour d'appel de Bruxelles anser att Texaco varken är producent eller innehavare av det omtvistade avfallet och att denna domstol inte lägger någon vikt vid dessa begrepp, utan endast vid att EG-domstolen skall definiera begreppet avfall.

35 Det är således endast i andra hand, för det fall domstolen anser att det är nödvändigt att pröva begreppen producent och innehavare, som Paul Van de Walle m.fl. har gjort gällande att Texaco endast levererade felfria produkter till bensinstationen och således varken medverkade till att avfall uppstod eller skapade eller producerade avfall. För det fall produkterna inte används, är det den person som inte längre använder dessa produkter som skall anses vara avfallsproducent och inte den som ursprungligen levererade dem till honom. Det är således endast bensinstationsföreståndaren som i förekommande fall skall anses vara avfallsproducent och dessutom innehavare.

36 Härvid anses Paul Van de Walle m.fl. att det framgår av ett flertal bestämmelser i driftavtalet för bensinstationen (särskilt artikel 6.10 i detta) att föreståndaren hade fullt driftansvar och ansvar som självständig näringsidkare och att föreståndaren var ensam ansvarig för de skador som orsakades tredje man till följd av hans verksamhet. I artikel 2 i driftavtalet föreskrevs att driften av bensinstationen hade "anförtrotts" föreståndaren av Texaco. Enligt artikel 6.2 i nämnda avtal hade föreståndaren en skyldighet att "på egen bekostnad hålla [den anförtrodda] egendomen i perfekt skick" och att dagligen kontrollera att pumparna och övrig materiel fungerade väl samt att omedelbart underrätta Texaco om planerade reparationer. Enligt artikel 5 i avtalet hade "[föreståndaren] full äganderätt" och han "ansvarade fullt ut" för dessa.

37 Kommissionen anser att det följer av punkt Q 4 i bilaga I till direktiv 75/442, som avser "[m]aterial som spillts ut, förlorats eller utsatts för någon annan olyckshändelse", att gemenskapslagstiftaren uttryckligen har beslutat att detta direktiv skall omfatta det fallet att en innehavare av avfall gör sig av med detta oavsiktligt. Detta är inte oförenligt med artikel 1 i direktivet, där det inte närmare anges huruvida handlingen "göra sig av med" måste vara "avsiktlig" eller inte. Innehavaren kan till och med — som i målet vid den nationella domstolen — vara omedveten om att han har gjort sig av med en produkt.

38 På samma sätt anser kommissionen att det framgår av lydelsen av nämnda punkt Q 4, som även avser "material, utrustning o.d. som förorenats på grund av olyckshändelsen", att lagstiftaren i direktiv 75/442 har likställt material som förorenats av avfall med avfall. Syftet med detta är att, i fall där material som utgör avfall har spillts ut genom en olyckshändelse, säkerställa att innehavaren av detta material inte underlåter att omhänderta förorenade substanser eller föremål, utan att denne blir ansvarig för att de bortskaffas.

39 Mark som förorenats genom ett oavsiktligt kolväteutsläpp är, liksom vatten och luft, en miljökomponent och kan därför inte bli föremål för sådana åtgärder för återvinning och bortskaffande som föreskrivs i direktiv 75/442, utan bör enbart bli föremål för saneringsåtgärder. I allmänhet bör således mark som förorenats av avfall i sig inte anses vara avfall.

40 Enligt kommissionen finns emellertid skäl att göra en annan bedömning om marken måste grävas upp för sanering. I ett sådant fall upphör marken att vara en miljökomponent så snart den har grävts upp och övergår till att vara lös egendom, som på grund av att den är blandad med oavsiktligt utspillt material som klassificeras som avfall skall likställas med detta avfall.

41 Slutligen anser kommissionen att den person som har oavsiktligt utspillda kolväten i sin besittning, när dessa blir avfall, skall anses vara "innehavare" av desamma. I det nu aktuella fallet är denna person bensinstationsföreståndaren, som hade köpt kolvätena av Texaco. Kolvätena blev avfall när de läckte ut ur tankarna. Oljeföretaget producerade visserligen kolvätena, men det var endast återförsäljaren som inom ramen för sin verksamhet oavsiktligt "producerade" avfall.

Domstolens svar

42 I artikel 1a första stycket i direktiv 75/442 definieras avfall som "varje föremål, ämne eller substans som ingår i de kategorier som anges i bilaga 1 och som innehavaren gör sig av med eller avser ... att göra sig av med". I nämnda bilaga förtydligas och exemplifieras denna definition, genom att den innehåller förteckningar över ämnen och föremål som kan klassificeras som avfall. Denna bilaga är emellertid enbart vägledande, och avfallsklassificeringen är framför allt avhängig av innehavarens agerande och betydelsen av begreppet göra sig av med (se, för ett liknande resonemang, dom av den 18 december 1997 i mål C-129/96, Inter-Environnement Wallonie, REG 1997, s. I-7411, punkt 26, och av den 18 april 2002 i mål C-9/00, Palin Granit och Vehmassalon kansanterveystyön kuntayhtymän hallitus, REG 2002, s. I-3533, punkt 22).

43 I bilaga 1 till direktiv 75/442 med titeln "Avfallskategorier" upptas under punkt Q 4 "[m]aterial som spillts ut, förlorats eller utsatts för någon annan olyckshändelse, inklusive material, utrustning o.d. som förorenats på grund av olyckshändelsen". Detta utgör enbart ett indicium på att sådant material skall omfattas av tillämpningsområdet för begreppet avfall. Denna omständighet innebär inte i sig att oavsiktligt utspillda kolväten som har förorenat mark och grundvatten kan klassificeras som avfall.

44 Under dessa förhållanden är det nödvändigt att pröva huruvida detta oavsiktliga kolväteutsläpp är en handling genom vilken innehavaren "gör sig av med" kolvätena.

45 För det första följer det av domstolens rättspraxis att begreppet göra sig av med skall tolkas mot bakgrund av syftet med direktiv 75/442, vilket enligt direktivets tredje skäl är att skydda människors hälsa och miljön mot skadliga effekter som uppkommer i samband med insamling, transport, behandling, förvaring och deponering av avfall. Nämnda begrepp skall även tolkas mot bakgrund av artikel 174.2 EG, vari stadgas att gemenskapens miljöpolitik skall syfta till en hög skyddsnivå och bygga på försiktighetsprincipen och på principen att förebyggande åtgärder bör vidtas. Härav följer att avfallsbegreppet inte kan ges en restriktiv tolkning (se, för ett liknande resonemang, dom av den 15 juni 2000 i de förenade målen C-418/97 och C-419/97, ARCO Chemie Nederland m.fl., REG 2000, s. I-4475, punkterna 36–40).

46 Vidare kan det konstateras att när det berörda ämnet eller föremålet är en restprodukt, det vill säga en produkt som man inte i sig eftersträvat att framställa med avsikt att använda den senare och som innehavaren inte kan återanvända utan föregående bearbetning på fördelaktiga ekonomiska villkor, skall denna betraktas som en börda som innehavaren "gör sig av med" (se, för ett liknande resonemang, domen i det ovannämnda målet Palin Granit och Vehmassalon kansanterveystyön kuntayhtymän hallitus, punkterna 32—37).

47 Det står klart att oavsiktligt utspillda kolväten som har förorenat mark och grundvatten inte utgör en produkt som kan återanvändas utan bearbetning. Det är nämligen högst osäkert om sådana kolväten kan saluföras. Även om det antogs att detta vore möjligt, förutsätter denna saluföring att innehavaren först vidtar åtgärder som inte är ekonomiskt fördelaktiga för honom. Dessa kolväten utgör således ämnen som innehavaren inte avsåg att producera och som han "gör sig av med", måhända oavsiktligt, vid tidpunkten för produktions- eller distributionsåtgärder som berör dem.

48 Slutligen anser domstolen att direktiv 75/442 delvis skulle bli verkningslöst om kolväten som har orsakat en förorening inte ansågs vara avfall endast på grund av att de har spillts ut oavsiktligt. I artikel 4 i detta direktiv föreskrivs särskilt att medlemsstaterna skall vidta de åtgärder som krävs för att säkerställa att avfall återvinns eller bortskaffas utan fara för människors hälsa och "utan risker för vatten, luft, jord eller växter och djur" och att de skall "förbjuda övergivande, dumpning och okontrollerat bortskaffande av avfall". Enligt artikel 8 i direktivet skall medlemsstaterna vidta de åtgärder som krävs för att säkerställa att varje innehavare av avfall överlåter det till ett företag som återvinner eller bortskaffar avfallet eller att denna innehavare själv vidtar dessa åtgärder. Av artikel 15 i direktivet framgår vem som skall stå för kostnaden för bortskaffande av avfall, "[i] enlighet med principen förorenaren betalar".

49 Om kolväten som har orsakat en förorening inte ansågs vara avfall på grund av att de har spillts ut oavsiktligt, skulle innehavaren av dem undgå de skyldigheter som medlemsstaterna enligt direktiv 75/442 är skyldiga att ålägga denna innehavare, vilket skulle strida mot förbudet mot övergivande, dumpning och okontrollerat bortskaffande av avfall.

50 Härav följer att innehavaren av kolväten som spills ut oavsiktligt och som förorenar mark och grundvatten "gör sig av med" dessa ämnen, vilka följaktligen skall klassificeras som avfall i den mening som avses i direktiv 75/442.

51 Det skall påpekas att oavsiktligt utspillda kolväten dessutom anses utgöra farligt avfall enligt rådets direktiv 91/689/EEG av den 12 december 1991 om farligt avfall (EGT L 377, s. 20; svensk specialutgåva, område 15, volym 10, s. 199) och enligt rådets beslut av den 22 december 1994 om upprättande av en förteckning över farligt avfall i enlighet med artikel 1.4 i direktiv 91/689/EEG om farligt avfall (EGT L 356, s. 14; svensk specialutgåva, område 15, volym 14, s. 156).

52 Samma klassificering som "avfall", i den mening som avses i direktiv 75/442, måste gälla för mark som förorenats till följd av ett oavsiktligt utsläpp av kolväten. I ett sådant fall kan kolvätena nämligen inte separeras från den mark som de har förorenat och de kan endast återvinnas eller bortskaffas om denna mark också är föremål för nödvändiga saneringsåtgärder. Denna tolkning är den enda som garanterar att de i direktivet angivna målen att skydda miljön och att förbjuda övergivande av avfall iakttas. Denna tolkning är fullt förenlig med detta direktivs syfte. Som nämnts ovan upptas i punkt Q 4 i bilaga I till direktivet "material, utrustning o.d. som förorenats på grund av [att detta material har spillts ut oavsiktligt, förlorats eller utsatts för någon annan olyckshändelse]" bland de ämnen eller föremål som kan anses utgöra avfall. Klassificeringen som avfall, när det gäller mark som förorenats av kolväten, beror således just på skyldigheten för den person som oavsiktligt har spillt ut dessa ämnen att göra sig av med dem. Denna klassificering kan inte följa av tillämpningen av nationella bestämmelser om villkoren för användning, skydd eller sanering av marken där utsläppet har skett.

53 Eftersom förorenad mark skall anses utgöra avfall enbart på grund av att den förorenats oavsiktligt av kolväten är inte klassificeringen av marken som avfall avhängig av att andra åtgärder genomförs, som det eventuellt åligger markinnehavaren att vidta eller som denne eventuellt beslutar att vidta. Det förhållandet att denna mark inte har grävts upp saknar således betydelse för dess klassificering som avfall.

54 Domstolen skall nu pröva frågan huruvida — under sådana omständigheter som är i fråga i målet vid den nationella domstolen — oljeföretaget som levererar till bensinstationen kan anses vara producent eller innehavare av avfall i den mening som avses i artikel 1 b och c i direktiv 75/442. Härvid skall det först erinras om att det i enlighet med den fördelning av uppgifter som fastställts i artikel 234 EG ankommer på den nationella domstolen att tillämpa de gemenskapsrättsliga reglerna, såsom de uttolkats av EG-domstolen, i det mål som den har att pröva (se dom av den 8 februari 1990 i mål C-320/88, Shipping and Forwarding Enterprise Safe, REG 1990, s. I-285, punkt 11; svensk specialutgåva, volym 10, s. 295).

55 I artikel 1 i direktiv 75/442 föreskrivs att innehavaren är "avfallsproducenten eller den fysiska eller juridiska person som innehar avfallet". I detta direktiv ges således en vidsträckt definition av begreppet innehavare, genom att det inte närmare anges huruvida det i allmänhet är producenten av avfallet eller den som har avfallet i sin besittning, det vill säga ägaren eller innehavaren, som är skyldig att bortskaffa eller återvinna avfallet.

56 Enligt artikel 8 i direktiv 75/442 åligger dessa skyldigheter "varje innehavare av avfall". Dessa skyldigheter följer av förbudet mot övergivande, dumpning och okontrollerat bortskaffande av avfall i artikel 4 i direktivet.

57 I artikel 15 i direktiv 75/442 föreskrivs dessutom att — i enlighet med principen förorenaren betalar — kostnaden för bortskaffande av avfall skall belasta den innehavare som överlåter avfallet till ett företag som bortskaffar det och/eller de tidigare innehavarna eller tillverkaren av den produkt från vilken avfallet härrör. Direktivet innebär således inte att det är uteslutet att kostnaden för bortskaffande av avfall i vissa fall skall belasta en eller flera tidigare innehavare, det vill säga en eller flera fysiska eller juridiska personer som varken är producenter av avfallet eller har detta i sin besittning.

58 Det följer av de bestämmelser som återgivits i de tre föregående punkterna att det i direktiv 75/442 görs en åtskillnad mellan det praktiska genomförandet av åtgärder för återvinning och bortskaffande, som enligt direktivet åligger varje "innehavare av avfall", oavsett om denne producerar detta avfall eller har det i sin besittning, och den finansiella bördan för sådana åtgärder, som enligt direktivet åligger — i enlighet med principen förorenaren betalar — de personer som har orsakat avfallet, oavsett om de är innehavare eller tidigare innehavare av det, eller om de är tillverkare av den produkt från vilken avfallet härrör.

59 De oavsiktligt utspillda kolvätena, som härrörde från en läcka i en bensinstations lageranläggningar, hade köpts av bensinstationen inom ramen för dennas verksamhet. Kolvätena befann sig således i bensinstationsföreståndarens besittning. Dessutom var det föreståndaren som, inom ramen för sin verksamhet, lagrade dessa när de blev avfall och som därför kan anses vara den som har givit "upphov till" avfallet i den mening som avses i artikel 1 b i direktiv 75/442. Under dessa förhållanden skall bensinstationsföreståndaren anses vara både den som har detta avfall i sin besittning och som har producerat det och denne skall därför anses vara innehavare av avfallet i den mening som avses i artikel 1 c i direktiv 75/442.

60 Om det emellertid i målet vid den nationella domstolen visade sig — mot bakgrund av omständigheter som endast den domstolen kan bedöma — att bristerna i bensinstationens lageranläggningar och läckaget av kolväten kan anses vara en följd av att det oljeföretag som levererade till bensinstationen har underlåtit att uppfylla sina avtalsförpliktelser, eller en följd av olika handlingar som kan medföra ansvar för detta företag, skulle det vara möjligt att anse att nämnda företag genom sin verksamhet har givit "upphov till avfall" i den mening som avses i artikel 1 b i direktiv 75/442 och att det följaktligen kan anses vara innehavare av detta avfall.

61 Mot bakgrund av vad som anförts ovan skall de frågor som ställts besvaras på så sätt att oavsiktligt utspillda kolväten som har orsakat en förorening i mark och grundvatten är avfall i den mening som avses i artikel 1 a i direktiv 75/442. Detsamma gäller för mark som förorenats av kolväten, även när denna mark inte har grävts upp. Under sådana omständigheter som dem i målet vid den nationella domstolen kan det oljeföretag som levererade till bensinstationen endast anses vara innehavare av detta avfall i den mening som avses i artikel 1 c i direktiv 75/442 om läckaget från bensinstationens lageranläggningar, vilket har orsakat avfallet, kan tillskrivas detta företags handlande.

Rättegångskostnader

62 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

På dessa grunder beslutar domstolen (andra avdelningen) följande dom:

Oavsiktligt utspillda kolväten som har orsakat en förorening i mark och grundvatten är avfall i den mening som avses i artikel 1 a i rådets direktiv 75/442/EEG av den 15 juli 1975 om avfall, i dess lydelse enligt rådets direktiv 91/156/EEG av den 18 mars 1991. Detsamma gäller för mark som förorenats av kolväten, även när denna mark inte har grävts upp. Under sådana omständigheter som dem som föreligger i målet vid den nationella domstolen kan det oljeföretag som levererade till bensinstationen endast anses vara innehavare av detta avfall i den mening som avses i artikel 1 c i direktiv 75/442 om läckaget från bensinstationens lageranläggningar, vilket har orsakat avfallet, kan tillskrivas detta företags handlande.

Underskrifter